

ANNA BUCZKOWSKA

ANNA ZBARASZEWSKA

Uniwersytet Szczeciński

CERTYFIKACJA ZAWODU KSIĘGOWEGO W POLSCE

Wprowadzenie

Zawodowy księgowy powinien odznaczać się wiedzą zawodową, umiejętnościami zawodowymi i etyką zawodową, aby posiadać kompetencje do wykonywania pracy zgodnie z określonymi standardami w rzeczywistym środowisku pracy¹. Zawód księgowego jest zawodem zaufania publicznego, a wykonująca go osoba gra ważną rolę w społeczeństwie. Specyfika niezbędnej do wykonywania tego zawodu wiedzy i niezbędnych umiejętności sprawia, że mogą go wykonywać osoby o określonych predyspozycjach. Te specyficzne cechy zawodu w dziedzinie rachunkowości powinny wzbudzać powszechny szacunek wśród osób świadomych znaczenia informacji tworzonych przez rachunkowość. Zawód ten, wykonywany z zachowaniem wszystkich wymagań profesjonalizmu oraz z poszanowaniem zasad etyki, ze względu na wskazane cechy i znaczenie gospodarcze powinien się cieszyć dużym prestiżem społecznym. Z tego powodu, aby utrzymać wysoką ocenę zawodu, osoba zajmująca się rachunkowością powinna legitymować się certyfikatami potwierdzającymi jej wysokie umiejętności i określone doświadczenie.

Celem artykułu jest ocena koncepcji certyfikacji zawodu księgowego w Polsce.

---

¹ *Założenia koncepcyjne międzynarodowych opracowań edukacyjnych*, „Biuletyn Krajowej Rady Firm Audytorskich”, SKwP, 2004, nr 12 (wydanie specjalne), s. 17.

1. Certyfikat księgowy według polskiego prawa bilansowego

Usługowo księgi rachunkowe dla innych jednostek gospodarczych może prowadzić jedynie osoba posiadająca certyfikat księgowy wydany przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych albo wpisana do rejestru biegłych rewidentów bądź na listę doradców podatkowych.

Warunki uzyskania uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych określa ustawa o rachunkowości, według której minister właściwy do spraw finansów publicznych wydaje certyfikat księgowy na wniosek osoby fizycznej, która²:

- a) ma pełną zdolność do czynności prawnych oraz korzysta z pełni praw publicznych;
- b) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, za przestępstwo skarbowe oraz za czyn określony w rozdziale 9 art. 77 ustawy o rachunkowości,
- c) spełnia co najmniej jeden z następujących warunków:
  - posiada trzyletnią praktykę w księgowości oraz wykształcenie wyższe magisterskie uzyskane na kierunku rachunkowość lub na innym kierunku ekonomicznym o specjalności rachunkowość lub innej, dla której plan studiów i program kształcenia odpowiadał wymogom określonym przez organy uczelni dla specjalności rachunkowość, w jednostkach organizacyjnych uprawnionych, zgodnie z odrębnymi przepisami, do nadawania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych;
  - posiada trzyletnią praktykę w księgowości i wykształcenie wyższe magisterskie lub równorzędne oraz ukończyła studia podyplomowe z zakresu rachunkowości w jednostkach organizacyjnych uprawnionych, zgodnie z odrębnymi przepisami, do nadawania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych;
  - posiada dwuletnią praktykę w księgowości i wykształcenie co najmniej średnie oraz złożyła z wynikiem pozytywnym egzamin sprawdzający kwalifikacje osób ubiegających się o certyfikat księgowy.

---

² Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 2002, nr 76, poz. 694, z późn. zm., art. 76a i 76b.

Z przedstawionych warunków wynika, że obowiązek złożenia z wynikiem pozytywnym egzaminu sprawdzającego dotyczy osób posiadających dwuletnią praktykę w księgowości oraz wykształcenie co najmniej średnie.

Egzamin obejmuje zagadnienia z następujących dziedzin:

- rachunkowość,
- prawo podatkowe,
- ubezpieczenia społeczne,
- podstawy prawa cywilnego i gospodarczego.

Jest on przeprowadzany w formie pisemnej.

Bez egzaminu sprawdzającego o certyfikat księgowy mogą ubiegać się osoby, które posiadają trzyletnią praktykę i odpowiednie wykształcenie. Muszą więc udokumentować wykształcenie wyższe magisterskie uzyskane na kierunku rachunkowość lub na innym kierunku ekonomicznym o specjalności rachunkowość. Uznawane są też specjalizacje, których plan studiów i program kształcenia odpowiadał wymogom określonym przez organy uczelni dla specjalności rachunkowość. Należy pamiętać, że wykształcenie musi być zdobyte w jednostkach uprawnionych do nadawania stopnia doktora nauk ekonomicznych. Kryterium wykształcenia jest spełnione również w przypadkach osób, które ukończyły na takich uczelniach studia podyplomowe z rachunkowości. Muszą być jednak poprzedzone studiami magisterskimi lub równorzędnymi.

Za praktykę w księgowości uważa się wykonywanie – na podstawie stosunku pracy w wymiarze czasu nie mniejszym niż 1/2 etatu, odpłatnej umowy cywilnoprawnej zawartej z przedsiębiorcą świadczącym usługi w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, umowy spółki lub w związku z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej – następujących czynności:

- prowadzenia, na podstawie dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych ujmujących zapisy zdarzeń w porządku chronologicznym i systematycznym lub
- wyceny aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego, lub
- sporządzania sprawozdań finansowych, lub
- badania sprawozdań finansowych pod nadzorem biegłego rewidenta.

Należy zaznaczyć, że minister właściwy do spraw finansów publicznych wydaje certyfikat księgowy obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej oraz państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu – EFTA – stron Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym, których kwalifikacje do usługowego prowadzenia ksiąg

rachunkowych zostały uznane zgodnie z przepisami o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej oraz państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu – EFTA – stron Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych.

W praktyce certyfikat posiada najczęściej właściciel biura rachunkowego, natomiast osoby zatrudnione w biurze nie muszą legitymować się takim certyfikatem. Także księgowi zatrudnieni przez przedsiębiorstwa na umowę o pracę nie muszą posiadać odpowiednich certyfikatów. Dlatego księgi rachunkowe w przedsiębiorstwach może prowadzić teoretycznie każdy bez względu na wiedzę i doświadczenie.

2. Certyfikacja zawodu księgowego według Stowarzyszenia Księgowych w Polsce (SKwP)

Mając na uwadze zachowanie prestiżu zawodu księgowego i zaufania do niego, Stowarzyszenia Księgowych w Polsce przy udziale ekspertów z Ministerstwa Finansów podjęło działania zmierzające do dodatkowej certyfikacji zawodu księgowego. W rezultacie podjętych prac Zarząd Główny SKwP 20 lipca 2009 roku przyjął uchwały w sprawie:

- certyfikacji zawodu księgowego,
- tytułu zawodowego „dyplomowany księgowy”,
- powołania Rady Pracodawców.

Certyfikacja zawodu księgowego w ramach ścieżki edukacyjnej Stowarzyszenia obejmuje cztery stopnie kształcenia. Każdy z nich kończy się egzaminem, którego złożenie z pozytywnym wynikiem stanowi podstawę wydania certyfikatu na tytuł³:

- asystent rachunkowości (I stopień),
- samodzielny księgowy (II stopień),
- specjalista ds. rachunkowości (III stopień),
- dyplomowany księgowy (IV stopień).

Osoba starająca się o I stopień kwalifikacyjny, tzn. asystenta rachunkowości, powinna posiadać co najmniej średnie wykształcenie.

---

³ Uchwała nr 732/111/2009 Zarządu Głównego SKwP z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie certyfikacji zawodu księgowego, par. 2 pkt 1.

O II stopień kwalifikacyjny, tzn. samodzielnego księgowego, mogą ubiegać się osoby, które legitymują się co najmniej średnim wykształceniem oraz posiadają wiedzę i umiejętności asystenta rachunkowości. Powinny być one potwierdzone jednym z wymienionych dokumentów⁴:

- zaświadczeniem kwalifikacyjnym z zakresu I stopnia, uzyskanym po egzaminie kończącym kształcenie prowadzone przez SKwP,
- tytułem technika rachunkowości,
- inną formą uznaną przez organizatora kształcenia za równoważną.

Tytuł specjalisty ds. rachunkowości (III stopień kwalifikacyjny) mogą uzyskać osoby posiadające wykształcenie wyższe lub średnie oraz posiadają wiedzę i umiejętności samodzielnego księgowego potwierdzone jednym z wymienionych dokumentów:

- zaświadczeniem kwalifikacyjnym uzyskanym po egzaminie kończącym kształcenie prowadzone przez SKwP z zakresu II stopnia,
- certyfikatem księgowym uprawniającym do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, wydanym przez ministerstwo finansów,
- tytułem magistra o specjalności rachunkowość lub dyplomem licencjata o specjalności rachunkowość, uzyskanym na uczelni, której program studiów został przez Główną Zawodową Komisję Egzaminacyjną uznany za spełniający wymogi (akredytacja stowarzyszenia),
- tytułem magistra lub dyplomem licencjata i zaliczonym testem sprawdzającym z zakresu wymagań określonych dla II stopnia, przeprowadzanym przez organizatora kształcenia.

Do ubiegania się o IV stopień kwalifikacyjny, tzn. dyplomowanego księgowego, wymagane jest posiadanie wyższego lub średniego wykształcenia oraz wiedzy i umiejętności potwierdzonych jednym z dokumentów:

- a) zaświadczeniem kwalifikacyjnym uzyskanym po egzaminie kończącym kształcenie prowadzone przez Stowarzyszenie z zakresu III stopnia (specjalista ds. rachunkowości),
- b) zaliczonym testem sprawdzającym z zakresu wymagań określonych dla III stopnia kwalifikacyjnego, przeprowadzanego przez organizatora kształcenia, a także posiadanie praktyki w dziedzinie rachunkowości:
  - co najmniej dwuletniej przy wykształceniu wyższym,
  - co najmniej pięcioletniej przy wykształceniu średnim.

---

⁴ *Ibidem*, zał. nr 1, par. 2.

Tabela 1

Certyfikacja zawodu księgowego według ścieżki edukacyjnej
Stowarzyszenia Księgowych w Polsce

Stopnie kształcenia wg SKwP	Wymagania stawiane poszczególnym stopniom
Asystent rachunkowości	– wykształcenie średnie
Samodzielny księgowy	– wykształcenie średnie lub wyższe – zaświadczenie kwalifikacyjne z zakresu I stopnia uzyskane po egzaminie w SKwP – posiadanie tytułu technika rachunkowości – potwierdzenie posiadanej wiedzy w innej formie, uznanej przez organizatora kształcenia za równoważną z wyżej wymienionymi
Specjalista ds. rachunkowości	– wykształcenie średnie lub wyższe – posiadanie zaświadczenia kwalifikacyjnego po egzaminie kończącym kształcenie z zakresu II stopnia przez SKwP – posiadanie certyfikatu księgowego do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych – zdobycie tytułu licencjata lub magistra o specjalności rachunkowość na uczelni, której program studiów został akredytowany przez SKwP – posiadanie tytułu magistra lub dyplomu licencjata oraz zdany test sprawdzający z zakresu wymagań dla II stopnia przeprowadzony przez organizatora szkoleń
Dyplomowany księgowy	– wykształcenie średnie lub wyższe – zaświadczenie o zdanych egzaminie po szkoleniu prowadzonym przez SKwP z zakresu III stopnia – zaliczony test sprawdzający z zakresu wymagań określonych dla III stopnia kwalifikacyjnego, przeprowadzony przez organizatora kształcenia – co najmniej 2-letnia praktyka przy wykształceniu wyższym – co najmniej 5-letnia praktyka przy wykształceniu średnim

Źródło: opracowanie własne.

Za praktykę w rachunkowości uważa się wykonywanie na podstawie stosunku pracy w wymiarze czasu nie mniejszym niż 1/2 etatu bądź odpłatnej umowy cywilnoprawnej lub w związku z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej następujących czynności⁵:

- prowadzenie, na podstawie dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych ujmujących zapisy zdarzeń w porządku chronologicznym i systematycznym,
- wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego,
- sporządzanie sprawozdań finansowych.

⁵ *Ibidem*, par. 4.

Tytuł „dyplomowany księgowy” jest nadawany przez SKwP. Dyplomowany księgowy jest osobą o sprawdzonej, aktualizowanej wiedzy i umiejętnościach w zakresie organizowania rachunkowości jednostek, prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z polskimi i międzynarodowymi standardami rachunkowości, a także prowadzenia gospodarki finansowej, w tym spraw podatkowych jednostki. Tytuł zawodowy dyplomowanego księgowego można uzyskać w ramach ścieżki edukacyjnej Stowarzyszenia lub eksternistycznie. Może go uzyskać osoba, która⁶:

- ukończyła studia wyższe w Polsce lub zagraniczne studia wyższe uznawane w Polsce za równorzędne i włada językiem polskim w mowie i w piśmie oraz odbyła trzyletnią praktykę w dziedzinie rachunkowości, w tym co najmniej dwa lata na samodzielnym stanowisku, lub posiada wykształcenie uzyskane w Polsce lub za granicą uprawniające do wstąpienia na studia wyższe i włada językiem polskim w mowie i w piśmie oraz odbyła sześcioletnią praktykę w dziedzinie rachunkowości, w tym co najmniej trzy lata na samodzielnym stanowisku,
- korzysta w pełni z praw publicznych oraz ma pełną zdolność do czynności prawnych,
- ma nieposzlakowaną opinię, a zwłaszcza nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślnie popełnione przestępstwo: przeciwko mieniu, obrotowi gospodarczemu, działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego, wiarygodności dokumentów lub za przestępstwa skarbowe,
- jest członkiem SKwP,
- złożyła z wynikiem pozytywnym egzaminy na dyplomowanego księgowego,
- złożyła przyrzeczenie.

Tytuł dyplomowanego księgowego może również uzyskać osoba, na jej wniosek, wpisana do rejestru biegłych rewidentów prowadzonego przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów.

Należy podkreślić, że dyplomowani księgowi mają obowiązek udziału w ustawicznym doskonaleniu zawodowym, którego zasady określa „Regulamin systemu ustawicznego doskonalenia zawodowego dyplomowanych księgowych”, stanowiący załącznik do cytowanej uchwały Stowarzyszenia. W sprawach nieure-

---

⁶ Uchwała nr 732/110/2009 Zarządu Głównego SKwP z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie tytułu zawodowego „dyplomowany księgowy”, par. 2 pkt 1.

gulowanych w regulaminie należy stosować postanowienia Międzynarodowych Standardów Edukacyjnych wydanych przez Międzynarodową Federację Księgowych (IFAC).

Uwagi końcowe

W krajach Unii Europejskiej regulacji podlega jedynie zawód biegłego rewidenta, natomiast zawód księgowego pozostaje na razie nieuregulowany. W wielu krajach europejskich istnieje obowiązek zrzeszania się w organizacjach osób, które świadczą usługi księgowe, i podnoszenia swoich kwalifikacji przez odbycie określonej liczby szkoleń.

W Polsce osoby posiadające certyfikat księgowy polegający na świadczeniu usług księgowych na rzecz osób trzecich, wydany przez Ministerstwo Finansów i wykonujące wolny zawód, nie mają obowiązku ustawicznego kształcenia się. Nie są również zobligowane do członkostwa w organizacjach zawodowych, które mogłyby mieć pieczę nad ustawicznym rozwojem zawodowym i przestrzeganiem zasad etycznych. Stwarza to zagrożenie dla bezpieczeństwa obrotu gospodarczego i może narazić ich klientów na duże straty, na przykład podatkowe. Warto zauważyć, że posiadanie certyfikatu księgowego wydanego przez Ministerstwo Finansów uprawnia jedynie do posługiwania się tytułem specjalisty ds. rachunkowości. Uzyskanie tytułu dyplomowanego księgowego wymaga spełnienia dodatkowych warunków. Należy także zaznaczyć, że w obowiązujących regulacjach prawnych nie przewidziano takiego rozwiązania, zgodnie z którym osoby posiadające tytuł dyplomowanego księgowego nadany przez SKwP uzyskują uprawnienia do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Wydaje się, że kwestie te powinny być w najbliższym czasie uregulowane.

Literatura

- Uchwała nr 732/110/2009 Zarządu Głównego SKwP z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie tytułu zawodowego „dyplomowany księgowy”, par. 2 pkt 1.
- Uchwała nr 732/111/2009 Zarządu Głównego SKwP z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie certyfikacji zawodu księgowego, par. 2 pkt 1.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 2002, nr 76, poz. 694, z późn. zm.

Założenia koncepcyjne międzynarodowych opracowań edukacyjnych, „Biuletyn Krajowej Rady Firm Audytorskich”, SKwP, 2004, nr 12 (wydanie specjalne).

*dr Anna Buczkowska
dr Anna Zbaraszewska
Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Instytut Rachunkowości
ul. Mickiewicza 64, 71-101 Szczecin
aniazba@op.pl*

CERTIFICATION OF THE PROFESSION OF THE ACCOUNTANT

Summary

The article is showing the principle of granting the certificate of the accountant according to the Polish balance law and the principle proposed the certification of the profession of the accountant by the Polish Accountants' Association. The article is portraying the educational track which includes four degrees of the education. In the article abilities a person applying for issuing a certificate to the title should have which were also described: of assistant of accounting, of independent accountant, of specialist, of the bookkeeping and a chartered accountant.

Translated by Anna Zbaraszewska